

'Sommige fondsen kunnen niet aan een korting op de pensioenen ontkomen'

De roep om verlenging van de herstelperiode voor de vermogenspositie van pensioenfondsen vond gehoor bij de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Piet Hein Donner besloot de termijn op te rekken van drie naar vijf jaar. "Eind vorig jaar is al gebleken dat wij geen kadaverdiscipline eisen." Niet alleen de fondsen, ook de overheidsfinanciën bevinden zich in zwaar weer – reden waarom het kabinet alle opties open houdt. Inclusief de mogelijkheid om de pensioenleeftijd te verhogen.

Door Yvonne van der Heijden en Esther Gotink
Dalende beurskoersen en een historisch lage rentestand hebben bij veel Nederlandse pensioenfondsen geleid tot enorme vermogensverliezen. De situatie is zo penibel dat Piet Hein Donner besloot in te grijpen: de minister van SZW verlengde de maximale herstelperiode van drie naar vijf jaar. Aanvankelijk hield hij de boot af, omdat hij meent dat het primair aan de fondsen zelf is om in deze moeilijke tijden hun verantwoordelijkheid te nemen. "De pensioenbesturen moeten met een goede mix van maatregelen komen om de toekomstige pensioenen op een verantwoorde manier veilig te stellen – maatregelen die tevens het vertrouwen van deelnemers en gepensioneerden in hun fonds verzekeren." Op basis waarvan heeft hij nu toch besloten zich in het debat te mengen?

"De inzet is steeds geweest om op lange termijn zekerheid te scheppen dat de pensioenverplichtingen worden nagekomen", reageert hij. "De financiële positie van veel fondsen is echter zodanig dat op de rechten van de pensioendeelnemers moest worden gekort als we vasthielden aan die drie jaar. Het zou de overgrote meerderheid van deelnemers raken wat een onevenredig zwaar gevolg zou zijn, temeer omdat ook de economische ontwikkeling zich nog niet heeft gestabiliseerd. Ik heb me niet gemengd in het pensioendebat; ik heb alleen gebruik gemaakt van een wettelijke bevoegdheid om de termijn te verlengen. Pensioenfondsen moeten zelf in de herstelplannen aangeven hoe ze denken binnen vijf jaar weer op 105 procent dekking te komen."

Donner legde de verlengde hersteltermijn op 20 februari voor aan het kabinet. "Op grond van artikel 142 van de Pensioenwet (Pw) en artikel 137 van de Wet verplichte beroepspensioen-regeling (Wvb) heb ik na overleg met DNB besloten bij ministeriële regeling tijdelijk vrijstelling te verlenen van de hersteltermijn van drie jaar, genoemd in de regeling van het kortetermijn-herstelplan – artikel 140 van de Pw en artikel 135 van de Wvb."

Volgens sommigen in de pensioenbranche lijkt het of DNB onder curatele van de minister staat. Donner bestrijdt dat. "DNB is niet onder curatele gesteld. De wettelijke bevoegdheid om de hersteltermijn op te rekken is een besluit dat uitsluitend de minister van SZW kan nemen, waartoe overleg is geweest met DNB." De verlenging laat onverlet dat de overige bepalingen van toepassing blijven, aldus de minister. "Dus ook DNB's bevoegdheid om in bijzondere gevallen maatwerk te leveren. Door de generieke verlenging verwacht ik evenwel dat hier een beperkt beroep op zal worden gedaan."

Betrouwbaar imago

Er is gekozen voor vijf jaar omdat dat volgens de minister de verwachte periode is waarin de meeste fondsen zonder kortingsmaatregel op de vereiste 105 procent kunnen uitkomen. Hij erkent dat bij de beurskoersen noch de rente met enige zekerheid te geven is hoe de waarde zich ontwikkelt. "We moeten bekijken of de situatie stabiliseert. De pensioensector moet alles in het werk stellen om een betrouwbaar imago te behouden; daartoe zal ze deelnemers goed moeten voorlichten over de gevolgen van alle herstelmaatregelen."

De minister heeft een versoepeling van de toezichtseisen geen moment expliciet willen uitsluiten. "Eind vorig jaar is al gebleken dat wij geen kadaverdiscipline eisen. Fondsen hebben toen meer tijd gekregen, tot 1 april, om te beslissen over maatregelen die hun financiële positie moeten herstellen." Het was niet iedereen duidelijk wie dat besluit had genomen. "Het was een besluit van DNB, genomen na overleg met de sector en mij op 10 november."

Dat er nu rek is gekomen in de hersteltermijn, stemt de sector tevreden. Getwijfeld wordt echter aan de uitwerking. 'Als in juli 2010 blijkt dat herstel niet binnen vijf jaar lukt, is de kans groot dat er gekort moet worden', stelt Gerard Riemen van de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen in deze npn (p.19). Donner reageert: "Een beperkt aantal pensioenfondsen zal ook op grond van de verlengde hersteltermijn niet aan korting van pensioenaanspraken en -rechten kunnen ontkomen. Voor deze fondsen geldt eveneens dat zij al bij het indienen van hun herstelplan moeten aangeven met welke maatregelen ze de dekkingsgraad op niveau brengen zodat herstel in vijf jaar haalbaar is. Die maatregelen moeten ze volgend jaar nemen, tenzij hun dekkingsgraad zich dit jaar beter ontwikkelt dan verwacht; dan zal korting of ander ingrijpen niet of niet geheel nodig zijn."

Pensioenleeftijd

Door de kredietcrisis is de inrichting van het Nederlandse pensioenbestel openlijk ter discussie komen te staan. Onderdeel van dit debat is het optrekken van de pensioengerechtigde leeftijd, wat een hachelijk vraagstuk is voor politiek Den Haag en voor de vakbonden en werkgeversorganisaties. Het advies van de commissie-Bakker om mensen geleidelijk aan langer te laten werken, is vorig jaar zomer allerminst met gejuich ontvangen. Binnen het geheel van arbeidsvoorwaarden blijkt de AOW-leeftijd van 65 jaar een heilig huisje. De vakcentrales FNV en CNV waren altijd al tegen een verhoging van de pensioenleeftijd, ondernemersorganisatie VNO-NCW is voor verhoging mits dat niet als voorwaarde aan een langere hersteltermijn zou worden gekoppeld.

Het kabinet heeft afgesproken om binnen deze regeertermijn tot 2011 niet aan de pensioenleeftijd te sleutelen. In reactie op het rapport-Bakker liet het kabinet weten dat een AOW-leeftijdsverhoging onvermijdelijk lijkt, maar dat het alles zal doen om dat te voorkomen door de arbeidsparticipatie te vergroten. Half januari verschenen berichten als zou Donner tijdens een overleg met de pensioensector een pensioenleeftijdsverhoging hebben geopperd als een mogelijkheid om de onderdekking aan te pakken. Dat blijkt onjuist; er vond slechts ambtelijk overleg plaats waarbij tal van suggesties zijn gedaan.

De bewindsman die in het verleden al zijn vingers brandde met de suggestie dat doorwerken tot 67 jaar noodzakelijk is om de gevolgen van de vergrijzing op te vangen, weet dat hij op dit gebied op eieren loopt en gaat in het interview omzichtig te werk als hem de leeftijdskwestie wordt voorgelegd. "Gezien de argumenten van de commissie-Bakker lijkt een verhoging van de AOW-leeftijd onvermijdelijk, maar de inzet van het kabinet is toch om te kijken wat de andere mogelijkheden zijn", aldus de minister. "De huidige economische moeilijkheden veranderen niets aan het onderliggende probleem

dat we in Nederland door de vergrijzing een structureel arbeidstekort hebben. Om ouderen voor de arbeidsmarkt te behouden heeft het kabinet een aantal maatregelen genomen. Mensen die na hun 62 jaar blijven werken krijgen een fiscale doorwerkbonus in de vorm van extra arbeids-aftrek. En werkgevers die een 50-plusser met een uitkering aannemen, of iemand van 62 of ouder in dienst houden, krijgen een korting op de premiebetaling." Ook zal de mogelijkheid worden geschapen om de AOW later dan op 65-jarige leeftijd te laten ingaan. "Als je wilt dat mensen tot hun 65ste blijven werken, hoort daar ook bij dat ze pas daarna beginnen met het verminderen van hun werktijd. In die zin is er nog veel ruimte voor het verhogen van de AOW-leeftijd."

De minister bepleit een actievere opstelling van ouderen, hetgeen moet voorkomen dat de generaties door de verdere vergrijzing van de maatschappij hard op elkaar botsen. Lasten die de groeiende groep senioren met zich meebrengt, moeten immers worden gedragen door de jongere generaties. De basis daarvan wordt door latere toetreding en vervroegde uittreding steeds smaller. Donner: "Iedereen concentreert zich op de discussie over de pensioenleeftijd, maar als alles bij het oude blijft kunnen we ouderen over tien, vijftien jaar niet de zorg bieden die ze nodig hebben omdat daarvoor de handen en hoofden ontbreken. Er is een sterkere solidariteit nodig binnen een generatie. Ouderen kunnen voor ouderen zorgen. We zullen juist moeten gaan kijken hoe we hen effectiever kunnen inschakelen bij de ouderenzorg en het dragen van de ziektekosten."

Defined benefit-systeem

De financiële crisis lijkt ook vanuit een andere hoek druk te zetten op het Nederlandse pensioenstelsel dat voornamelijk collectieve regelingen kent met een gegarandeerde aanspraak. In dit defined benefit-systeem is de ondernemer verantwoordelijk voor de aanvulling van dekkingstekorten. Het risico bestaat dat ondernemingen die door de kredietcrisis zwaar zijn getroffen, in het arbeidsvoorwaardenoverleg hun verzwakte positie uitspelen om de overstap naar een definied contribution-systeem door te drukken. In deze Angelsaksische, individuele spaarvorm voor pensioen verschuift het risico naar de pensioendeelnemer.

"Vooralsnog zijn daar geen aanwijzingen voor", reageert Donner stellig. Dat heeft volgens hem ook te maken met het overstappen enkele jaren geleden van het eindloonstelsel naar het middelloonstelsel waarbij de hoogte van het pensioen afhangt van het gemiddeld verdiende loon. "In Nederland is invoering van het middelloonsysteem een belangrijke stap geweest om ouderen langer te laten doorwerken bij bedrijven. Daardoor is het mogelijk dat mensen aan het eind van hun werkzame leven wat minder werken zonder dat dit gevolgen heeft voor de hoogte van hun pensioen. Mensen zijn weinig geneigd minder te gaan werken als ze dan ook met minder pensioen genoeg moeten nemen."

Algemene Pensioeninstelling moet concurrentie in buitenland mogelijk maken

De Europese pensioenmarkt is een groeimarkt en Nederland wil daarvan profiteren. De Pensioenwet beperkt echter de mogelijkheden van grensoverschrijdende pensioenactiviteiten. Zo mogen pensioenfondsen slechts pensioenregelingen uitvoeren voor de eigen solidariteitskring waarvoor ze zijn opgericht. Daarom werken de ministers Donner (SZW) en Bos (Financiën) aan de introductie van de Algemene Pensioeninstelling (API). "Nederland wil zijn ervaringen in het pensioenbeheer in het buitenland inzetten en te gelde maken", omschrijft Donner het belang van de API die mede is bedoeld om Europese afspraken na te komen.

Het bijzondere karakter van het Nederlandse pensioenstelsel, met een verplichte aansluiting en een bestuur door sociale partners, staat export van pensioenexpertise in

de weg. "Het pensioensysteem is zozeer inherent aan werken in Nederland dat pensioenfondsen niet als concurrerende fondsen in het buitenland kunnen werken. Het gaat om het vinden van de juiste rechtsvorm om de beperkingen van het Nederlandse systeem te overkomen", aldus Donner. Met de introductie van de API verschijnt een nieuwe pensioenuitvoerder op de markt, naast pensioenfondsen, verzekeraars en buitenlandse pensioeninstellingen.

Het is nog niet duidelijk wanneer de API, die in drie fasen zal worden ingevoerd, een feit is. Eerst komt er een API die premieovereenkomsten van defined contribution-regelingen kan uitvoeren. Dat wordt de Premiepensioeninstelling (PPI). Het wetsvoorstel hiervoor ligt voor advies bij de Raad van State. De tweede fase moet het mogelijk maken dat een ondernemingspensioenfonds werkzaam is voor meerdere ondernemingen, zonder dat de regelingen van al deze ondernemingen één financieel geheel hoeven te vormen. In deze aanpak staat het de bijdragende ondernemingen vrij hun regelingen per onderneming financieel af te scheiden. Op deze zogeheten ringfencing geldt nu nog een verbod.

Schaalvergroting door een samenvoeging in zogeheten multi-opf's moet soelaas bieden aan worstelende kleinere ondernemingspensioenfondsen. "In de voorgestelde benadering kunnen bestaande ondernemingspensioenfondsen zich samenvoegen. De tweede fase is vooral urgent voor fondsen die zich voor de keuze zien gesteld tot liquidatie over te gaan." De Stichting van de Arbeid (werkgevers en werknemers) brengt binnenkort een advies uit over de haalbaarheid van het voorstel.

Het lastigste vraagstuk, om in de Pensioenwet een API te introduceren die ook defined benefit-regelingen kan uitvoeren, is naar de laatste fase geschoven. Donner: "Het gaat hierbij om de keuze van het financiële toetsingskader voor een API. Neem je het financiële toetsingskader voor pensioenfondsen als uitgangspunt, dat is gebaseerd op governance of kies je voor toezichthouders zoals die voor verzekeraars gelden? De gedachten daarover zijn nog niet uitgekristalliseerd."